DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2019.25>

УДК 343.983

В. В. Сабадаш,

кандидат технічних наук, доцент, завідувач сектору
Харківського НДІСЕ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3046-6018>
e-mail: vladimir10111960@gmail.com

М. В. Зарченко,

судовий експерт Харківського НДІСЕ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3046-6018>
e-mail: Zarchenko_m@ukr.net

І. А. Тарарака,

судовий експерт Харківського НДІСЕ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3046-6018>
e-mail: malva.km@gmail.com

РОЛЬ ІНЖЕНЕРНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ВИЗНАЧЕННІ ІСТОТНОСТІ ШКОДИ ДОВКІЛЛЮ ПРИ ЗНИЩЕННІ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ

Особливості експертного дослідження істотності шкоди полягає у врахуванні різноманітності фактичних обставин настання події порубок зелених насаджень та обґрунтування ознак істотності шкоди.

Детальний розгляд особливостей істотності шкоди зумовлює проведення комплексного застосування знань у галузях інженерної екології, економіки, лісознавства, фітопатології, біології.

Ключові слова: судова інженерно-екологічна експертиза, екологія, дослідження, істотна шкода, зелені насадження, шкода довкіллю.

Постановка наукової проблеми. Актуальність теми полягає в тому, що сьогодні поняття істотності шкоди містить Кримінальний кодекс України, але використовується у багатьох галузях і має різноманітний зміст, що потребує більш досконалого визначення у випадку дослідження істотності шкоди при виконанні експертного дослідження інженерно-екологічних експертиз зі знищення зелених насаджень.

В останні роки кількість виявлених самовільних порубок зелених насаджень у різних регіонах України зростає, що приводить до порушення кримінальних проваджень та подальшого призначення інженерно-екологічних експертиз (експертних досліджень) щодо визначення дійсності істотності шкоди. Мета експертного дослідження істотності шкоди полягає у проведенні повного, детального дослідження та надання обґрунтованого та правильного висновку.

Розгляд завдання істотності шкоди залежить від різних ознак з урахуванням взаємопов'язаних між собою у кожному конкретному випадку окремо вартості, екологічної цінності (наприклад, занесення дерева до Червоної книги України), кількості самовільно вирубаних

зелених насаджень, розміру шкоди, завданої довкіллю (внаслідок зникнення певних видів тварин, птахів, комах, рослин, зміни клімату, стану повітряного басейну, гідрологічного режиму водних об'єктів тощо).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичні й методичні основи судової інженерно-екологічної експертизи (далі — СІЕЕ) перебувають у стані формування. Недостатня теоретична розробленість, але велика практична значимість з дослідження істотності шкоди для діяльності правоохоронних органів з розкриття й розслідування злочинів, пов'язаних з порушеннями вимог природоохоронного законодавства, потребують розвитку й удосконалення загальної теорії СІЕЕ та обумовлюють необхідність досліджень у даному напрямку.

Деякі загальні проблеми з даної теми викладені у працях Р. І. Лемеха, Є. О. Письменського, Р. Л. Максимовича та інших¹, полягають у вирішенні проблем дослідження загального визначення та складових істотної шкоди, розгляді особливості термінології та поняття істотності шкоди, порядку впливу порубок зелених насаджень на загальний стан довкілля, відповідальності за завдання істотної шкоди, що дає змогу більш детально розглянути особливості дослідження істотності шкоди в результаті знищення зелених насаджень при виконанні інженерно-екологічних експертиз.

Мета статті. Визначення особливостей експертного дослідження істотності шкоди при виконанні інженерно-екологічних експертиз в результаті самовільних порубок насаджень.

Виклад основного матеріалу. СІЕЕ з дослідження істотності шкоди довкіллю внаслідок знищення зелених насаджень призначається при розслідуванні правоохоронними органами порушень вимог природоохоронного законодавства, у судових справах за позовами Державної екологічної інспекції України (далі — ДЕІ), лісових господарств України, місцевих селищних рад або інших осіб щодо відшкодування збитків, заподіяних внаслідок знищення зелених насаджень.

Експертне дослідження — це творчий процес, в якому проявляється вміння спеціаліста встановлювати на основі наукових знань з різних галузей та логічному аналізі, з використанням сучасних високоефективних методів дослідження причин та умов, що сприяли виникненню події з негативними наслідками. Сутність судової

¹ Лемеха Р. І. Істотна шкода як ознака, передбачена загальною частиною кримінального кодексу України. *Наше право*. 2016. № 2. С. 132–136; Лемеха Р. І. Обсяг поняття істотної шкоди. *Європейські перспективи*. 2016. Вип. 2. С. 63–69; Письменський Є. О. Кримінальне та міжнародне право: основні елементи взаємодії. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2010. Вип. 2. С. 278–286; Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві : монографія. Львів, 2008. 304 с. та ін.

експертизи базується на трьох сукупних ознаках, що властиві природі спеціальних знань експерта: предметі, об'єкті та методиці експертного дослідження.

Предметом СІЕЕ при дослідженні істотності шкоди внаслідок знищення зелених насаджень є фактичні дані про обставини виявленої порубки, пов'язаної з прив'язкою до території, розмежуванням зелених насаджень до відповідної категорії, що встановлюються на підставі спеціальних знань експерта, шляхом дослідження об'єктів, наданих органом, що призначив експертизу.

Головне завдання СІЕЕ при дослідженні визначення істотності шкоди внаслідок знищення зелених насаджень полягає у підтвердженні факту завдання істотної шкоди в результаті знищення зелених насаджень, встановленої органами ДЕІ або Державної лісової охорони та зафіксованої у документації перевірок, правильності визначення цими органами розміру та характеристик завданої істотної шкоди. Величина збитків та підтвердження даних, визначених ДЕІ або Державної лісової охорони для розрахунку розмірів (суми) відшкодування збитків, арифметично підтверджується судовою економічною експертизою.

В експертній практиці може виникати необхідність у вирішенні окремих питань експертного завдання, стосовно будь-якої сукупності головних підзавдань, їх складових частин або модифікацій, які визначаються органом, який призначив до виконання СІЕЕ з дослідження істотності шкоди внаслідок знищення зелених насаджень.

Об'єктом СІЕЕ при дослідженні істотності шкоди внаслідок знищення зелених насаджень є документальні матеріали, у яких зафіксовано фактичні дані справи.

До об'єктів досліджень належать:

- акт перевірки ДЕІ або Державної лісової охорони щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства про охорону, захист, використання та відтворення лісів;

- акт огляду місця вчинення правопорушення лісового законодавства;

- розрахунок розміру шкоди, заподіяної державі внаслідок порубки зелених насаджень (з додатками);

- польова перелікова відомість порубаних дерев із зазначенням породи дерев, діаметрів пнів, стану дерев на момент вирубки з розрахунками;

- довідка Державного агентства лісових ресурсів України;

- протокол огляду місця події з відповідними фототаблицями або відеозапис;

- дозвіл на проведення порубки зелених насаджень з урахуванням, відповідно дозволу, кількості та породи зелених насаджень;

- протокол про адміністративне правопорушення;

— документи, у яких обґрунтовуються порядок порубки зелених насаджень;

— План-схема порубки зелених насаджень тощо.

Розглянемо деякі особливості щодо експертного дослідження визначення істотності шкоди довкіллю (державі) внаслідок знищення (порубки) зелених насаджень.

Слід звернути увагу на те, що у ст. 246 Кримінального кодексу України вказується наступне: «... *Примітка. 1. У цій статті істотною шкодою вважається така шкода, яка у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, або інша істотна шкода, завдана навколишньому природному середовищу в частині забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів...*».

Отже, враховуючи наведене вище, визначення істотності шкоди вирішується в кожному конкретному випадку окремо, з огляду на всі обставини справи, із застосуванням:

1. Матеріального підходу

Визначення істотності шкоди, а саме в частині:

«... істотною шкодою вважається така шкода, яка у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян...», вирішується слідчим (судом) шляхом залучення відповідних фахівців з лісового господарства або ДЕІ та подальшого порівняння розрахунку суми завданої шкоди внаслідок знищення зелених насаджень з розрахунком неоподатковуваних мінімальних доходів громадян.

2. Екологічного підходу

Заподіяна екологічна шкода може оцінюватись не тільки у матеріально-грошовому еквіваленті, а й з позицій негативного впливу на довкілля. Такий вплив не може мати об'єктивної матеріальної оцінки.

Істотна шкода, завдана навколишньому природному середовищу в частині забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів з екологічної точки зору роз'яснюється у постанові Пленуму Верховного Суду України № 17 від 10 грудня 2004 року «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля»: *«... шкода визнається істотною, коли: були знищені певні види дерев у тій чи іншій місцевості; погіршилися породний склад, якість, захисні, водоохоронні й інші екологічні властивості лісу; виникли труднощі у відтворенні заліснення в певній місцевості; знизилась якість атмосферного повітря; змінились ландшафт місцевості, русло річки; відбулась ерозія ґрунту тощо...»*, та з врахуванням наданих на дослідження матеріалів.

Судовий експерт-еколог під час проведення експертизи повинен дослідити вплив (або його відсутність) на навколишнє природне середовище внаслідок знищення зелених насаджень. За нормативними

вимогами у спеціальному джерелі «Державні будівельні норми України. Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. ДБН А. 2. 2-1-2003», Додаток А (обов'язковий), встановлено наступні визначення:

«— Навколишнє природне середовище — сукупність природних чинників і об'єктів навколишнього середовища, що мають природне походження або розвиток».

На підставі експертного досвіду фахівців ХНДІСЕ пропонується наступний алгоритм проведення судових інженерно-екологічних експертиз внаслідок знищення (порубки) зелених насаджень.

Щодо знищення певних видів дерев у тій чи іншій місцевості.

Встановлення виду дерев визначається із застосуванням спеціальних знань у галузі лісового господарства та вирішується слідчими органами самостійно на час проведення огляду місця, де була здійснена вирубка зелених насаджень, із залученням відповідних фахівців. Інформація з переліком виду дерев надається в матеріалах кримінального провадження або за клопотанням експерта.

Щодо погіршення породного складу, якості, захисних, водоохоронних й інших екологічних властивостей зелених насаджень.

Встановлення факту погіршення породного складу якості, захисних, водоохоронних й інших екологічних властивостей зелених насаджень визначається із застосуванням спеціальних знань та вирішується слідчими органами шляхом залучення відповідних фахівців.

Слід зазначити, що зелені насадження виконують важливу функцію закріплення і охорони ґрунтів. Вони запобігають змиванню і розмиванню ґрунту, зберігають і поліпшують його властивості, закріплюють рухомі піски, запобігають утворенню заметів, зупиняють утворення ярів тощо. Розвинуті кореневі системи дерев та чагарників виносять на поверхню з глибоких шарів ґрунту мінеральні поживні речовини, які сприяють підтриманню і підвищенню родючості земель. На схилах зелені насадження поглинають рідкі і затримують тверді стоки з розташованих вище ділянок.

У гірській місцевості зелені насадження виконують протизсувну функцію.

У степовій зоні зелені насадження затримують поверхневий стік, зменшують швидкість вітру в приземному шарі і затримують випаровування ґрунтової вологи, оберігають поля від посухи і пилових бур.

Розташовані по ярах і балках ліси зміцнюють корінням схили. Зелені насадження мають велике значення і як кліматологічний фактор. Вони пом'якшують клімат, підвищують вологість повітря.

Зелені насадження гасять силу вітру і поліпшують мікроклімат. Оголена і позбавлена деревостану земля літнього дня дуже нагрівається і висушується. Чим менше зелених насаджень, тим більше снігу здувається в балки, яри, заплави річок і долин, тим на більшу глибину

промерзає земля. Зелені насадження відіграють велику роль у сільському господарстві. Вони захищають поля від піщаних та чорних бур, суховіїв, поліпшують водний режим території, підвищують урожайність сільськогосподарських культур.

Водоохоронні і водорегулюючі функції зелених насаджень є невід’ємними від ґрунтозахисних функцій, які проявляються в закріпленні ґрунту.

Для посилення водоохоронно-регулюючих функцій зелених насаджень, створених вздовж берегів річок, важливе значення має їх ширина, яка залежить від характеру ґрунтів, крутизни схилів, ширини річки та інших умов. Велике водоохоронно-захисне значення має підстилка, яка сприяє збереженню ґрунтів, підвищує їх вологість і затримує поверхневий стік. Крім того, підстилка зберігає ґрунт від прямого впливу дощових вод, тобто від руйнування й ущільнення його, вона фільтрує воду і тим запобігає замуленню ґрунтів.

Лісові біогеоценози впливають на оточуюче середовище як біологічна система, виділяючи в зовнішнє середовище речовину та енергію в процесі фотосинтезу, дихання, транспірації тощо. Крім того, лісові фітоценози — це фізичні тіла, які займають певне місце і мають масу із специфічними для неї властивостями. Вони відбивають і поглинають сонячну радіацію, затримують частину атмосферних опадів, конденсують водяний пар, затримують пил тощо.

Визначення можливості погіршення породного складу, якості, захисних, водоохоронних й інших екологічних властивостей зелених насаджень вирішуються слідчими органами самостійно на час проведення огляду місця, де була здійснена вирубка зелених насаджень, із залученням відповідних фахівців у галузі лісового господарства, геоморфології, геології, біології, фітопатології тощо. Інформація про наявність (відсутність) факту погіршення породного складу, якості, захисних, водоохоронних й інших екологічних властивостей зелених насаджень надається в матеріалах кримінального провадження або за клопотанням експерта.

Щодо можливого виникнення труднощів у відтворенні заліснення.

В результаті знищення зелених насаджень більш за все можливе виникнення певних труднощів щодо лісовідновлення на вищевказаній території, які вимагають додаткових матеріальних затрат та людських ресурсів і часу на вказане лісовідновлення. Для експертного аналізу матеріальних затрат на лісовідновлення на вищевказаній території слід отримати відповідний розрахунок на проведення даного виду робіт, який повинні сформуувати фахівці Державної лісової охорони.

Щодо впливу знищення зелених насаджень на якість атмосферного повітря.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» :

«...атмосферне повітря — життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень...».

Якість атмосферного повітря — це сукупність його властивостей, що визначає ступінь впливу фізичних, хімічних і біологічних факторів на людей, рослинний і тваринний світ. Якість атмосферного повітря може вважатися задовільним, якщо вміст домішок у ньому не перевищує гранично припустимих концентрацій¹.

Гази, що входять до складу атмосфери, мають біогенне походження. У нижніх шарах атмосфери повітря за своїм складом забезпечує життєдіяльність рослинних організмів, зокрема зелених насаджень. Воно може стимулювати його розвиток і, навпаки, гальмувати, залежно від наявності у повітрі шкідливих домішок. Зелені насадження постійно взаємодіють з атмосферою Землі, виділяючи до неї продукти своєї життєдіяльності та вилучаючи певні складові повітря.

Слід зазначити, що дослідження якості атмосферного повітря (його хімічних та фізичних показників) та оцінка впливу знищення зелених насаджень на його якість потребує довготривалого моніторингу та може бути виконана лише спеціалізованими науково-дослідними установами.

Щодо зміни ландшафту місцевості, русла річки.

Ландшафт (від нім. Landschaft — вигляд простору, краєвид, місцевість) — конкретна територія, однорідна за своїм походженням та історією розвитку, неподільна за зональними і азональними ознаками, що має єдиний геологічний фундамент, однотипний рельєф, спільний клімат, подібним сполученням гідротермічних умов, ґрунтів, біоценозів і певною структурою².

Ландшафт є цілісною частиною географічної оболонки Землі, що утворилася в результаті складної й тривалої взаємодії всіх компонентів планети (клімату, гірських порід, рельєфу, води, повітря, біоти тощо) в певних умовах середовища, і як наслідок — набула характерного вигляду в просторі. Відтак, якщо у загальному розумінні, ландшафт — це будь-який простір з характерним виглядом, то у географічному — це простір з характерним виглядом у межах ландшафтної оболонки Землі.

Ландшафти мають різні розміри: від невеликих локальних утворень (річкові заплави й тераси, ерозійні яри і балки, гляціальні долини і горби тощо), до геокомплексів регіонального (рівнинні й гірські простори, континенти й океани тощо) й глобального (географічна оболонка Землі) рівня.

¹ URL: <http://ecology-lectures.ru/dzherela-zabrudnennyya-i-jxnij-vpliv-na-navkolishnye-prirodne-seredovishhe/normuvannya-yakosti-atmosfernogo-povitrya/> (дата звернення 24.06.2019).

² Там само.

Ландшафти поділяють на територіальні (на суші) й аквальні (у водному середовищі), за походженням — на природні й антропогенні та низку інших. Існує термін «культурний ландшафт», який змістовно є ширшим від антропогенного ландшафту.

Розрізняють прямі й опосередковані зміни ландшафту. У ході функціонування чи динаміки розвитку ландшафту, оборотні і необоротні зміни, прогресивні і регресивні зміни ландшафту, цілеспрямовані й побічні, спонтанні (пов'язані з ендегенними факторами) й зовнішні (обумовленими екзогенними факторами), у цілому чи зміна окремих компонентів ландшафту¹.

Визначення змін ландшафту місцевості, русла річки вирішуються слідчими органами самостійно на час проведення огляду місця ділянки місцевості, на якій відбулась порубка зелених насаджень, із залученням відповідних фахівців у галузі геоморфології. Інформація щодо наявності (відсутності) факту зміни ландшафту місцевості, на якій відбулась порубка зелених насаджень зелених насаджень, надається в матеріалах кримінального провадження або за клопотанням експерта.

Щодо ерозії ґрунту внаслідок порубки дерев.

Ерозія ґрунту — це процес руйнування верхнього найродючішого шару ґрунту і підґрунтя під впливом природних та антропогенних чинників. Залежно від чинників руйнування ґрунту, розрізняють водну, вітрову, антропогенну ерозію².

За ступенем прояву ерозію ґрунтів поділяють на нормальну і прискорену.

Нормальна, або геологічна ерозія проявляється у природних умовах (без втручання людини) і відбувається повільніше, ніж формування профілю ґрунту під час процесів ґрунтоутворення. Вона спостерігається на цілих землях, у лісах, на луках і зазвичай не веде до утворення еродованих ґрунтів.

Прискорена, або антропогенна ерозія виникає внаслідок нераціональної господарської діяльності людини і відбувається інтенсивніше, ніж процеси ґрунтоутворення. Вона призводить до утворення еродованих ґрунтів.

Водна ерозія проявляється у змиванні верхнього шару ґрунту або розмиванні його в глибину під впливом талих, дощових і поливних (іригаційних) вод. Розвиток водної ерозії тісно пов'язаний з рельєфом місцевості.

Вітрова ерозія, або дефляція, виникає за умови сильних вітрів, які видують ґрунт. Інтенсивність видування ґрунту значною мірою залежать від його гранулометричного складу і вмісту в ньому гумусу.

¹ URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ландшафт> (дата звернення 22.06.2019)

² URL: <http://www.eco-live.com.ua/eco-term/zm-na-landshaftu> (дата звернення 22.06.2019).

Зокрема, на ґрунтах супіщаного гранулометричного складу вітрова ерозія починає проявлятися при швидкості вітру 3–4 м/с, на легкосуглинкових — 4–6 м/с, на важко суглинкових — 5–7 м/с і на глинистих — 7–8 м/с. Пісок (0,05–0,10 мм) переміщується при швидкості вітру 3–3,5 м/с на висоті 15 см. Частки ґрунту розмірами 0,25 мм переносяться вітром у повітрі. Якщо збільшується сила вітру — зростає інтенсивність вітрової ерозії.

Вітрова ерозія поширена там, де немає перешкод сильним вітрам, і де відсутній природний рослинний покрив, що захищає поверхневі шари ґрунту, розораного на великих площах. Локальна вітрова ерозія спостерігається і на безструктурних піщаних ґрунтах. Особливо небезпечні піски біля озер та на узбережжях морів, де часто дмуть сильні вітри.

Ерозія ґрунтів — руйнування і знос поверхневих, найбільш родючих горизонтів і підстиляючих їх порід вітром (вітрова ерозія) або потоками води (водна ерозія). Землі, що зазнали руйнування у процесі ерозії, називають еродованими. Ерозія негативним чином впливає на стан ґрунтового покриву, а в багатьох випадках руйнує його повністю¹.

Визначення факту виникнення ерозії ґрунту внаслідок порубки зелених насаджень вирішується слідчими органами самостійно на час проведення огляду місця та потребує проведення довгострокового моніторингу ділянки місцевості, на якій відбулась порубка зелених насаджень, із залученням відповідних фахівців у галузі ґрунтознавства, геології, геоморфології. Інформація щодо наявності (відсутності) факту змін ландшафту місцевості, на якій відбулась порубка зелених насаджень, надається в матеріалах кримінального провадження або за клопотанням експерта.

Висновки. Проведений аналіз особливостей істотності шкоди внаслідок знищення зелених насаджень дає підстави стверджувати, що судовий експерт-еколог під час проведення судової інженерно-екологічної експертизи повинен дослідити вплив (або його відсутність) сукупності природних чинників на навколишнє природне середовище внаслідок знищення зелених насаджень.

На підставі експертного досвіду фахівців ХНДІСЕ запропоновано викладений вище алгоритм проведення судових інженерно-екологічних експертиз дослідження впливу на навколишнє природне середовище внаслідок знищення (порубки) зелених насаджень, який потребує використання досить значного переліку складових визначення істотності шкоди, що дає підстави аргументувати достовірність та повноту висновку.

References

Kryminalnyy kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia 15.06.2019) [in Ukrainian].

¹ URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ерозія> (дата звернення 23.06.2019).

- Lemeha, R. I. (2016). *Istotna shkola yak oznaka, peredbachena zagalnoyu chastinoyu kriminalnogo kodeksu Ukraini. Nashe pravo*. № 2. 132–136 [in Ukrainian].
- Lemeha, R. I. (2016). *Obsyag ponyattya istotnoi shkodi*. Evropeiski perspektivi. 2016. Vip. 2. 63–69 (data zvernennia 21.06.2019) [in Ukrainian].
- Maksimovich, R. L. (2008). *Ponyattya sluzhbovoi osobi u kriminalnomy pravi: Monographiya*. Lviv. (data zvernennia 21.06.2019) [in Ukrainian];
- Material z Vikipedii — vilnoi entsyklopedii* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ландшафт> (data zvernennia 22.06.2019) [in Ukrainian].
- Naykovo-praktychnyi komentar Kryminalnyinigi kodeksu Ukrainy vid 5 kvitnya 2001 roky / Za red. M. I. Melnyka, M. I. Khavronuka*. Kyiv: Kanno, A. S. K., 2011. (data zvernennia 20.06.2019) [in Ukrainian].
- Normuvannia yakosti atmosferneho povitria*. URL: <http://ecology-lectures.ru/dzherela-zabrudnennya-i-jxnij-vpliv-na-navkolishnye-prirodne-seredovishhe/normuvannya-yakosti-atmosferneho-povitrya/> (data zvernennia 24.06.2019) [in Ukrainian].
- Pismenskiy, E. O. (2010). *Kriminalne ta mizhnarodne pravo: osnovni elementi vzayemodii*. Visnik Luganskogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav imeni E. O. Didorenka. Vip. 2. 278–286 (data zvernennia 21.06.2019) [in Ukrainian].
- Postanova KMY «Pro zatverdshennya taks dlya obchyslennya rozmiry shkody, zapodiynanoi lisy»*. № 665. vid 23.07.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665–2008-%D0%BF> (data zvernennia 20.06.2019) [in Ukrainian].
- Postanova Plenumy Verhovnogo Sudu Ukrainy «Pro sydovy praktuky u spravah pro zlochuny ta inshi pravoporushennya proty dovkillya»*. № 17 vid 10 grydnya 2004. № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700–04> (data zvernennia 19.06.2019) [in Ukrainian].
- Pro okhorony atmosferного povitrya: Zakon Ukrainy № 2707-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12> (data zvernennia 20.06.2019) [in Ukrainian].
- Pro okhorony navkolushnyogo pryrodnyogo seredovusha: Zakon Ukrainy № 1264-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (data zvernennia 19.06.2019) [in Ukrainian].
- Stiikist i zakhyst derevyny*. URL: <http://derevyina.com/stiikist-i-zahist-derevini/> (data zvernennia 22.06.2019) [in Ukrainian].
- Zmina landshaftu*. URL: <http://www.eco-live.com.ua/eco-term/zm-na-landshaftu> (data zvernennia 22.06.2019) [in Ukrainian].

В. В. Сабадаш, М. В. Зарченко, И. А. Тарарака

РОЛЬ ИНЖЕНЕРНО-ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЭКСПЕРТИЗ В ОПРЕДЕЛЕНИИ СУЩЕСТВЕННОСТИ УЩЕРБА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЕ ПРИ УНИЧТОЖЕНИЯ ЗЕЛЕННЫХ НАСАЖДЕНИЙ

Особенности экспертного исследования существенного вреда заключается в учете разнообразия фактических обстоятельств наступления события порубок зеленых насаждений и обоснование признаков существенности ущерба. Судебная инженерно-экологическая экспертиза по исследованию существенности ущерба окружающей среде назначается при расследовании законодательными органами по возмещению ущерба, причиненных в результате уничтожения зеленых насаждений. Сущность судебной инженерно-экологической экспертизы базируется на трех совокупных признаках, которые

присущи природе специальных знаний эксперта: предмете, объекте и методике экспертного исследования. Главная задача судебной инженерно-экологической экспертизы при исследовании определения существенности ущерба в результате уничтожения зеленых насаждений заключается в подтверждении факта нанесения существенного ущерба в результате уничтожения зеленых насаждений законодательными органами и зафиксированной в документации проверок, правильности определения этими органами размера и характеристик причиненного существенного ущерба. Детальное рассмотрение особенностей существенности ущерба обуславливает проведение комплексного применения знаний в области инженерной экологии, экономики, лесоведения, фитопатологии, биологии. В экспертной практике может возникать необходимость в решении отдельных вариантов экспертного задания, в отношении любой совокупности главных подзадач, их составных частей или модификаций, которые определяются органом, который назначил проведение судебной инженерно-экологической экспертизы по исследованию существенности ущерба в результате уничтожения зеленых насаждений.

Ключевые слова: судебная инженерно-экологическая экспертиза, экология, исследования, существенный вред, зеленые насаждения, ущерб окружающей среде.

V. Sabadash, M. Zarchenko, I. Tararaka

THE ROLE OF ENGINEERING AND ENVIRONMENTAL EXAMINATIONS IN DETERMINING THE VALUE OF DAMAGE TO THE ENVIRONMENT WHEN DESTROYING GREEN PLANTATIONS

Features of an expert study of the materiality of damage lies in taking into account the variety of actual circumstances of the occurrence of the event of cutting green spaces and the substantiation of signs of materiality of damage. A forensic environmental engineering examination to investigate the materiality of environmental damage is appointed during an investigation by the legislature to compensate for damage caused by the destruction of green spaces. The essence of forensic engineering and environmental expertise is based on three cumulative features that are inherent in the nature of the expert's special knowledge: subject, object and methodology of expert research. The main task of the forensic engineering and environmental review in the study of determining the materiality of damage resulting from the destruction of green spaces is to confirm the fact of causing significant damage as a result of the destruction of green spaces by the legislative bodies and the checks recorded in the documentation, to correctly determine the size and characteristics of the material damage caused by these bodies. A detailed examination of the features of the materiality of the damage leads to a comprehensive application of knowledge in the field of environmental engineering, economics, forestry, phytopathology, biology. In expert practice, it may be necessary to solve individual variants of the expert task, in relation to any set of main subtasks, their components or modifications, which are determined by the body that appointed the execution of the forensic engineering and environmental examination to study the materiality of damage resulting from the destruction of green spaces.

Keywords: road traffic accident, vehicle, lateral obstacle, overturning, modeling.

Надійшла до редколегії 12.10.2019